

J. J.

"Kronika papierni w Jeziornie 1760-1960", Jadwiga Siniarska-Czaplicka, Łódź 1961 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 7/3, 387-388

1962

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Nikołaj Czukowski, *Bering*, Izdatielstwo CK WLKSM „Mołodaja Gwardija“, Moskwa 1961, s. 127.

Zastużony ze względu na odkrycia geograficzne podróżnik pochodzenia duńskiego Witus Bering spędził niemal całe życie we wzrastającej w siłę flocie rosyjskiej za Piotra I i jego następców. On to pierwszy zbadał znane dziś pod nazwą Cieśniny Beringa przejście wodne między Azją i Ameryką. Życie i działalność tego pełnego hartu podróżnika morskowego przedstawił w serii *Życie wielkich ludzi* w popularnej formie N. Czukowski na podstawie wydanych dokumentów (*Ekspedycja Beringa... Sbornik dokumentow*, 1941) i monografii (L. Berg, *Otkrytije Kamczatki*, 1946, S. Waksel, *Wtoraja kamczatskaja ekspedycja Beringa*, 1940).

J. Bb.

M. I. Radowski, *M. W. Łomonosow i Pietiersburgskaja Akadiemija nauk*, Izdatielstwo Akademii nauk SSSR, Moskwa—Leningrad 1961, r. IV + 335.

Spśród wielu prac, które ukazały się z okazji 250-lecia urodzin Łomonosowa, książka M. Radowskiego zasługuje na krótkie przynajmniej omówienie ze względu na źródłowy charakter i bogaty materiał faktograficzny.

Cała naukowa działalność Łomonosowa, obejmująca okres dwudziestu kilku lat, odbywała się w ramach Petersburskiej Akademii Nauk i związana była z rozwojem tej instytucji. Dzięki zdolnościom organizacyjnym Łomonosow wywarł znaczny wpływ na zmianę struktury Akademii i stosunki w niej panujące. Nieustannie protestował on przeciw biurokratyzmowi i „dostojnikom administracyjnym“ szkodliwie wpływającym na rozwój nauki. Był długoletnim radcą kancelarii i autorem projektu nowego statutu Akademii, w którym przedstawił szeroki program odnowy nauki rosyjskiej.

Osobny rozdział poświęcił autor dziejom laboratorium chemicznego, zorganizowanego w 1748 r. przez młodego wówczas adiunkta. Była to pierwsza tego typu placówka badawcza w Rosji, odtąd też datuje się w tym kraju rozwój chemii eksperymentalnej. Laboratorium stało się również ożywionym ośrodkiem pracy dydaktycznej, przygotowując i kształcąc młode kadry chemików rosyjskich.

Radowski oparł pracę głównie na materiałach rękopiśmiennych z zasobów archiwalnych Akademii, wśród których znalazł mnóstwo listów, memoriałów, sprawozdań i tajnych pism redagowanych przez Łomonosowa. Autor wspomina też z pewną wdzięcznością o B. N. Mienszutkinie, który pierwszy podjął trud planowego zebrania i przechowania materiałów pozostałych po znakomitym uczonym.

cd

Jadwiga Siniarska-Czaplicka, *Kronika papierni w Jeziornie 1760—1960*, Warszawskie Zakłady Papiernicze w Jeziornie, Łódź 1961, s. 103 (wydawnictwo powielone).

Jubileusz 200-lecia Zakładów Papierniczych w Jeziornie uczczony został m.in. wydaniem krótkiej historii fabryki. Historię tę ujęła dr Jadwiga Siniarska-Czaplicka, specjalizująca się zresztą w tym temacie, w formie kroniki, w pewnym

stopniu zbeletryzowanej. Kolejne jej rozdziały obejmują dzieje papierni w poszczególnych okresach historycznych, począwszy od założenia w 1760 r. młyna papierniczo-zbożowego nad rzeczką Jeziorką, a skończywszy na opisie Zakładów w 1960 r. i perspektywach ich dalszego rozwoju.

Publikacja, aczkolwiek wydana w formie powielonej, odznacza się wyjątkowo starannym opracowaniem graficznym, które nadaje jej walory bibliofilskie. Wypada więc tylko żałować, że nakład wyniósł zaledwie 50 egzemplarzy, i to przeznaczonych do wewnętrznego użytku Warszawskich Zakładów Papierniczych w Jeziornie.

JJ

A. A. Grigorjew, *Razwitijs fiziko-geograficzeskoj mysli w Rossii (XIX—naczało XX w.)*, krótkiej oczerk, Izdatielstwo Akadiemii nauk ZSRR, Moskwa 1961, s. 91.

Rozwój fizyczno-geograficznej myśli w Rosji w XIX i na początku XX w. przedstawia członek Akademii Nauk ZSRR, A. Grigorjew w 2 etapach obejmujących pierwszą i drugą połowę ubiegłego stulecia. Ogólny rozwój geografii tego okresu stanowi kanwę, na której ukazuje autor osiągnięcia na polu poszczególnych dyscyplin: klimatologii, fito- i zoogeografii, hydrologii itd. W kolejnych rozdziałach autor nawiązuje do etapów rozwoju nauki zachodnioeuropejskiej, nie wchodząc jednakże w bliższą analizę i ocenę jej wartości. Bardziej szczegółowo natomiast ocenione zostały osiągnięcia najwybitniejszych geografów. Ponadto na końcu pracy naszkicowany został rozwój badań z zakresu historii geografii oraz rozwój instytucji naukowych.

J. Bb.

Ryszard Kołodziejczyk, *Bohaterowie nieromantyczni. O pionierach kapitalizmu w Królestwie Polskim*, „Wiedza Powszechna”, Warszawa 1961, s. 180.

„Na treść książki — pisze autor we wstępie — składają się szkice poświęcone losom kilku postaci, bliżej znanych historykowi dziejów gospodarczo-społecznych Polski, których literatura naukowa obdarzyła mianem pionierów współczesnego przemysłu i handlu, techniki i cywilizacji“.

Postacie te — to Józef Lubowiecki, Piotr Steinkeller oraz liczni członkowie rodziny Łubieńskich. Wszyscy oni należeli do czołowych osobistości świata gospodarczego w Królestwie Polskim w latach 1815—1856. Wszyscy zostali później przez potomnych uznani za wybitnych i wyjątkowo ofiarnych działaczy, mimo — a może właśnie dlatego — że ich kariery kończyły się gruntownym niepowodzeniem. Wybór tych właśnie ludzi jako bohaterów książki uzasadnia autor tym, „że działali wspólnie, nie tylko w tym samym okresie, ale w ścisłym ze sobą związku i współzależności podejmowali rozmaite inicjatywy gospodarcze“.

Tendencja autora zasygnalizowana we wstępie, a chyba nawet już w samym tytule książki, zmierza wyraźnie do odbiorzenia opisywanych postaci, do przedstawienia ich działalności jako uwarunkowanej prawami rozwijającej się w Królestwie Polskim gospodarki kapitalistycznej.

Książka dra Kołodziejczyka ukazała się w serii „Biblioteka Wiedzy Historycznej“. Jest bogato ilustrowana, przy czym zwraca uwagę staranny dobór materiału ikonograficznego. Na końcu książki zestawione są przypisy bibliograficzne.

JJ